Adrian Rezeanu

DINAMICA STATUTULUI ANTROPONIMULUI ÎN URBANONIMIE

1. Ca element de structură în formula urbanonimică, antroponimul are o dublă funcţionalitate. Pe de o parte, încorporează microinformaţiile locale şi le oferă ca mărci identificatoare auxiliare pentru reperul urban desemnat, iar, pe de altă parte, câteodată, se suprapune peste sfera semantică de ansamblu a reperului urban, preluând toate atributele de formulă marcatoare globală, fără a se accentua asupra unui posibil caracter caduc al tradiţiei denominative urbane.

Acest din urmă aspect poate conduce la schimbarea cvasitotală a statutului antroponimului ca parte componentă a formulei urbanonimice (viconimice, borgatonimice sau dittonimice)[1], în legătură cu care vom detalia câteva aspecte din urbanonimia bucureşteană în cele ce urmează.

1.1. Identificarea categoriei *toponimului aparent*[2] a condus la diversificarea direcţiilor în configurarea unui raţionament legat de *etimologie sau geneză toponimică*, mai ales pentru ipostazele urbanonimice dintr-o extensie derivaţională pe orizontală[3]. Acest raţionament, care nu a fost pe deplin finalizat, a constituit o preocupare teoretică pentru autorii *Dicţionarelor toponimice ale României. Oltenia şi Muntenia*, în care prevalenţa unei *ipostaze* dominante, în care intră un antroponim, pentru stabilirea originii întregului lanţ derivaţional trebuia clarificată[4].

Implementarea categoriei *toponimului aparent* în raţionamentele de geneză toponimică a înlesnit înţelegerea mecanismului de schimbare a statutului antroponimului ca urmare a unor permanente transferuri de sens[5].

1.2. În esenţă, *toponimul aparent* reprezintă o fază a numelui de loc urban, ca rezultat al unor procese, de multe ori netransparente, în care statutul iniţial al unui cuvânt este demantelat prin transferuri de sens, în care apar şi se estompează şi conotaţii intercalate sau suprapuse.

[1] Formulele viconimice, borgatonimice sau dittonimice, create după modelul *urbanonim*, se referă la nume de străzi, de mahalale sau firme comerciale.

[2] Vezi Adrian Rezeanu, Filofteia Modoran, *Categoria „toponim aparent" în urbanonimie*, în LR, XLVI, 1997, nr. 4–6, p. 319–329.

[3] Vezi Adrian Rezeanu, *Ipostaze urbanonimice*, în „Toponimie bucureşteană", Bucureşti, 2003, p. 72–88.

[4] Cf. *Dicţionarul toponimic al României. Muntenia*, vol. IV, Bucureşti, 2011.

[5] Vezi şi Irina Stănculescu, *Apariţia şi evoluţia denumirilor de străzi din Bucureşti*, în „Bucureşti. Materiale de Istorie şi Muzeografie", vol. XIV, 2000, p. 137–145.

LR, LX, nr. 4, p. 491–504, Bucureşti, 2011

BDD-A545 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:16 UTC)

Toponimul aparent presupune un traseu denominativ, de obicei încifrat, decriptarea căruia reprezentând condiţia necesară pentru clarificarea genezei fiecărei ipostaze dintr-o extensie derivaţională[6].

1.2.1. Prezenţa *toponimului aparent* în diferitele structuri derivaţionale asigură proliferarea unor multiple modele de formare urbanonimică, viabile pe teren românesc şi nu numai. Analiza acestora a evidenţiat procente ridicate de antroponime cu circulaţie urbană, care au fost antrenate în marcarea unor repere cu o evanescenţă a statutului de individualizare personală.

1.2.2. Tipurile de toponime aparente, analizate detaliat în articolul amintit, dar adaptate aici specificului acestei analize, se pot concentra unilateral, avându-se în vedere doar prezenţa unui antroponim într-o structură toponimică. Aceasta, alături de conotaţiile suplimentare pe care le primeşte în dinamica sa, va trece prin diferite faze de demantelare semantică, iar decriptarea lor va fi condiţionată de refacerea întregului traseu extensiv.

În cele ce urmează, vom analiza selectiv, prin extragerea *toponimului aparent* de tip antroponimic din diferite clase de denotate urbane şi apoi vom urmări trecerea lor la categoria formulelor marcatoare de repere urbane.

2. Formulele marcatoare viconimice în care este implicat un antroponim au punct de plecare şi finalitate denominativă într-un reper individualizat perifrastic sau sintetic. Cele două modalităţi de individualizare, aparţinând unor perioade distincte din dinamica urbană bucureşteană, le vom trata separate.

2.1. Modalitatea perifrastică de individualizare viconimică, caracteristică perioadei arhaice din denominaţia urbană, reprezintă un stadiu marcat motivaţional, dar cu o vitalitate în regres până la dispariţie. În acest caz, antroponimul intens toponimizat devine reper urban.

„*Mah<a>l<aoa> Izvoru*; *Uliţa cea Mare* ce să începe *dela Mihai Şorici* No. 1090 şi merge drept până *la Gheorghe Orologiu* No. 1053 ce este *pă Dealu Spirii*. Altă uliţă să începe *dela Gheorghe Bornaz* No. 1249 şi merge drept *pă lângă Ilie Carada* în dreapta şi ese în *uliţa cea mare la Tache Croitoru* No. 1110. Altă uliţă ce să începe *dela Vasile cârciumaru* No. 1244 şi merge drept *pă lângă Ştefan Ghindă* şi pă *la Puţul cu Apă Rece* ese iar *în uliţa cea mare* la biserică în dreapta No. 1072, altă uliţă ce să începe iar *dela Vasile cârciumaru* No. 1244 şi merge drept pă marginea *Zidului Curţii Arse* până *la Costache Căpitan de Nemţi* No. 1353 care ese *în Uliţa cea mare* a *Dealului Spirii*”.

2.1.1. Există şi situaţii când antroponimul însoţit de conotaţii speciale şi fără un termen generic specializat, devenit în acest stadiu redundant, va fi supus unei demantelări semantice cu finalitate într-o formulă marcatoare toponimică:

„Mah<a>l<aoa> Arhimandritu; *Uliţa din Podu Calicilor* spre streajă, în dreapta, ce să începe *dela Păhărniceasa Argintoianca* No. 1753 şi merge până *în*

[6] Vezi Adrian Rezeanu, Filofteia Modoran, *Modele în toponimia urbană*, în LR, XLIV, 1995, nr. 5–6, p. 225–232; Adrian Rezeanu, *Modele urbanonimice băimărene*, în „Buletin Ştiinţific”, Fascicula Filologie, vol. XIX, Baia Mare, 2010, p. 97–113.

BDD-A545 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:16 UTC)

Podu Mihai Vodă, altă uliță ce să începe *dela Lazăr Heraru* cu No. 1859 şi ese *la Pitar Costache* No. 1840, uliță unde începându-să **de la Sfinții Apostoli** în dreapta, piatra d-lui Log<o>f<ăt> *Nestor* şi merge pă dinaintea răposatului *Clucer Chiriac...*". Aici, **Sfinții Apostoli**, prin prelucrări toponimice devine un *toponim aparent*.

2.1.2. Formula omniprezentă în marcajul medieval, *Uliţa cea Mare*, devine inoperantă prin confuzie, reperele toponimice aparente de tip antroponimic, ca formule auxiliare, intră în relații atât de suplimentaritate, dar şi de concurență față de marcajul clasic.

„*Mah<a>l<aoa> Spirea*; la *Uliţa cea Mare* de la *Hanu d-lui Hristodol Hristopolu* No. 1391 şi între *Ghenea Cherestegiu* No. 1389 şi merge drept spre *Bariera Podu Calicilor* până *la Nicolae Iabraştu* No. 1539"[7].

2.2. Modalitatea sintetică de marcaj viconimic, în care este implicat un antroponim în diferite grade de toponimizare, îşi are originile în stadiile de tranziție prin care a trecut târgul comercial spre urbanitatea modernă. În aceste perioade au apărut fazele incipiente ale „culturii urbane" cu specificități structurale şi marcaje denominative golite treptat de conținut. Acest mod de marcaj, extrem de prolific, a atins şi formulele sintetice cu determinare antroponimică, pe care noi, în câteva paragrafe, le vom detalia cu exemple din urbanonimia bucureşteană şi nu numai. În marea lor majoritate, aceste formule sunt particularizate de *toponimul aparent*, care apare drept o categorie toponimică motivațională.

2.2.1. Formula viconimică particularizată *aparent*, în care antroponimul ca determinant structural reprezintă o relicvă dintr-un lung şir de ipostaze derivaționale. În acest caz, statutul semantic al antroponimului trebuie monitorizat din aproape în aproape la nivelul fiecărei verigi din extensia derivațională.

Calea **Filaret** (**1842** RB) ↔ *Dealul* **Filaret**
↑
Viile **Filaret** (1844–1846 B I)
↑
Câmpia **Filaret** (**1852** B II)
↑
Fântâna **Filaret** (**1852** B II)

Stabilirea locului fiecărei ipostaze din înlănțuire se va face respectând atât criteriul celei mai vechi atestări, cât şi o logică riguroasă a transferului semantic. Oricum, nu toate verigile din lanțul derivațional au ca determinant un antroponim **Filaret**, acesta, urmând treptele de toponimizare, îşi va pierde treptat individualizarea personală şi va marca un nou reper topografic.

Dealul **Filaret** ← *Dealul* (cu *Viile*) **Filaret**, iar *Calea* **Filaret** poate fi marcată semantic de oricare dintre reperele derivaționale;

[7] DGAN, *Municipiul Bucureşti. Văpseaua Verde*, dos. 245/1834, filele, 10, 11, 12, 13.

BDD-A545 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:16 UTC)

Hanul **Şerban Vodă** (**1710** MŢR 197/2, **1713** MŢR 73/55, **1720** MŢR 496/1, **1723** MŢR 245/2) → *Podul* **Şerban Vodă** (**1727** MŢR 215/2, **1780** EAB 17/38) → *Uliţa* **Şerban Vodă** (**1842** RB, **1839** PRIM B 2/1839, **1853** PRIM B 139/1853–1858) → *Calea* **Şerban Vodă** (**1885–1890** S şi azi) → *Biserica* **Şerban Vodă** (**1723** MŢR 245/2) → *Mahalaua* **Şerban Vodă** (**1781** MŢR 215/19, **1798** CAT, **1844–1846** B I).

2.2.1.1. Acest raţionament de geneză toponimică este valabil pentru serii întregi de aşezări socio-umane cu origini rurale:

Valea Joiţa (Predeal, **1900** DC 1462) → *Hotelul* **Joiţa** (*Hotelul* de lângă **Valea Joiţa**) (Predeal, **1901** DC 1607 bis) → *Poteca* **Joiţa** (*Poteca* spre **Valea Joiţa**) (Predeal, **1906** DC 1475) → *Poiana* **Joiţa** (*Poiana* de lângă **Valea Joiţa**) (Predeal, **1911** DC 1486).

Şi în acest caz, individualizarea personală caracteristică antroponimului este dispersată gradual de la o ipostază la alta din extensia derivaţională. Importantă pentru acest grupaj toponimic este ştergerea graniţelor dintre rural şi urban, formula marcatoare cu un determinant antroponimic pentru un denotat rural pătrunde prin extensie în spaţiul toponimic urban, unde se şi petrece, de altfel, procesul de toponimizare a antroponimului.

2.2.2. Formula viconimică în care antroponimul particularizat ca *toponim aparent* prin restrângeri formale şi semantice de la un nume de lăcaş religios este una dintre cele mai edificatoare modalităţi de marcare urbanonimică cu trimiteri până azi:

Biserica **Sfânta Ecaterina** (Bucureşti, **1709** MŢR 256/2) → *Uliţa* **Sfânta Ecaterina** (*Uliţa* de lângă *Biserica* **Sfânta Ecaterina**) (**1844–1846** B I) → *Mahalaua* **Sfânta Ecaterina** (*Mahalaua* cu *Biserica* şi *Uliţa* **Sfânta Ecaterina**) (**1714** MŢR 216/2);

Biserica **Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena** (**1785** G 102) → *Strada* **Sfântul Constantin** (**1911** PL, **1934** GHID şi azi) (*Strada* cu *Biserica* **Sfântul Constantin**);

Biserica **Sfântul Elefterie** (**1793** MŢR Mss. 143) → *Uliţa* **Sfântul Elefterie** (**1844–1846** B I) → *Mahalaua* **Sfântul Elefterie** (*Mahalaua* cu *Biserica* şi *Uliţa* **Sfântul Elefterie**) (**1801** MŢR Mss. 156) **1840** MŢR Mss. 147, **1844–1846** B I).

În acest caz, determinantul antroponimic în marcajul viconimic este, de fapt, numele reperului local determinant pentru calea de circulaţie.

2.2.2.1. Un caz particular pentru formula individualizatoare de mai sus îl reprezintă marcajele *Uliţa* **Sf. Gheorghe Vechi**, *Uliţa* **Sf. Gheorghe Nou**, *Uliţa* **Sf. Spiridon Nou**, pe care le încadrăm în următoarele scheme:

Biserica **Sf. Gheorghe Nou** (**1713** MŢR 195/1) (← *Biserica Nouă* **Sf. Gheorghe**) → *Mahalaua* **Sf. Gheorghe Nou** (← *Mahalaua* cu *Biserica Nouă* **Sf. Gheorghe**) (**1733** MŢR 195/6, **1798** CAT);

Biserica **Sf. Gheorghe Vechi** (**1668** MŢR 253/3, **1688** MŢR 253/2, **1701** MŢR 208/2, **1712** MŢR 208/3, **1714** MŢR 216/1, **1724** MŢR 311/5) (← *Biserica*

BDD-A545 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:16 UTC)

Veche **Sf. Gheorghe**) → *Uliţa* **Sf. Gheorghe Vechi** (**1716** MŢR 216/1) (← *Uliţa* cu *Biserica Veche* **Sf. Gheorghe**) → *Mahalaua* **Sf. Gheorghe Vechi** (**1699** MŢR 288/1, **1725** MŢR 314/1, **1798** CAT) (← *Mahalaua* cu *Biserica Veche* **Sf. Gheorghe**);

Biserica **Sf. Spiridon Nou** (**1759** SSN 3/1, **1760** MŢR 1/93) (← *Biserica Nouă* **Sf. Spiridon**) → *Uliţa* **Sf. Spiridon Nou** (**1798** CAT, **1844–1846** B I) (← *Uliţa* cu *Biserica Nouă* **Sf. Spiridon**) → *Mahalaua* **Sf. Spiridon Nou** (**1798** CAT) (← *Mahalaua* cu *Biserica Nouă* **Sf. Spiridon**).

Determinantul adjectival, *nou* sau *vechi*, reprezintă încă o dovadă peremptorie a extensiei reperului local dominant, arhitectural şi topografic, plasat diferenţiat în diferite perioade. Aici nu este vorba de un „sfânt" *vechi* sau *nou*, ci de un transfer tranzitoriu al unui determinant asupra unui antroponim devenit un *toponim aparent*.

2.2.2.2. Construită mai laborios, formula viconimică în care antroponimul toponimizat apare însoţit de un alt determinant, la rându-i *toponim aparent*, va ridica probleme de decriptare semantică şi de încadrare compartimentală:

Biserica **Sfântul Nicolae Şelari** (**1751** MŢR 226/8) (← *Biserica* **Sf. Nicolae** din *Uliţa* **Şelari**) → *Uliţa* **Sfântul Nicolae Şelari** (**1885–1890** S, **1911** Pl) (← *Uliţa* cu *Biserica* **Sf. Nicolae** şi cu **Prăvăliile Şelarilor**) → *Mahalaua* **Sf. Nicolae Şelari** (**1796** MŢR 396/8) (← *Mahalaua* care include *Biserica* **Sf. Nicolae** şi *Uliţa* cu *Biserica* **Sf. Nicolae** şi **Prăvăliile Şelarilor**);

Biserica **Sfântul Ioan Moşi** (**1798** CAT, **1832** CAT) (← *Biserica* **Sf. Ioan** din **Târgul Moşilor**) → *Uliţa* (*Strada*) **Sf. Ioan Moşi** (**1871** P I, **1892–1893** D, **1911** PL, **1915** PL, **1934** GHID, **1969** GHID) (← *Uliţa* cu *Biserica* **Sf. Ioan** din **Târgul Moşilor**) → *Mahalaua* **Sf. Ioan Moşi** (**1721** MŢR 203/2) (← *Mahalaua* cu *Uliţa* pe care se găseşte *Biserica* **Sf. Ioan** din **Târgul Moşilor**);

Biserica **Sfântul Nicolae Jicniţa** (= **Jitniţa**) (Bucureşti, **1798** CAT) (← *Biserica* **Sf. Nicolae** din *Mahalaua* **Jitniţa**) → *Strada* **Sf. Nicolae Jitniţa**) (← *Strada* cu *Biserica* **Sf. Nicolae** din *Mahalaua* **Jitniţa**).

Prin refacerea întregului lanţ derivaţional, asistăm aici la o contaminare semantică a ipostazelor urbanonimice, din aproape în aproape, determinată de ocurenţe toponimice particularizante.

Formulele *Uliţa* (*Strada*) **Sfântul Nicolae Tei** (1911 **PL,** 1934 **GHID,** 1946 **GHID) (**← *Strada* cu *Biserica* **Sfântul Nicolae** din *Mahalaua* **Tei**), *Strada* **Heliade Între Vii** (**1925** PL, **1934** GHID, **1946** GHID şi azi**) (**← *Strada* cu **Grădina Heliade** aflată **Între Vii**); *Strada* **Galvani Tei** (**1934** GHID) (← *Strada* cu **Fabrica Galvani** din **Cartierul Tei**) pot reprezenta etaloane în procesul de normare urbanonimică.

2.2.2.3. Formulele viconimice în care intră un nume de grup, la rându-i cu geneză într-un alt toponim sau antroponim, destul de frecvente până în contemporaneitate, presupun o decriptare mai dificilă trecând peste hipertrofieri semantice marcate de tranzite cu parametri pluridimensionali. La contactul iniţial, toate aceste formule sunt marcate de un *trecut suspendat*. Din acest punct de vedere este necesară o reconfigurare a extensiilor derivaţionale, făcută cu maximum profesionalism.

BDD-A545 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:16 UTC)

2.2.2.3.1. Pe de o parte, este prezent numele de grup cu ascendență într-un antroponim, care a parcurs şi ipostaza de oiconim, dar care, prin restrângeri topografice şi semantice, a ajuns să marcheze o cale de circulație:

Grozavu → (*n. grup* **grozăveşti**) → **Grozăveşti** (*sat*, **1492** G 255) → **Grozăveştii de Sus, Grozăveştii de Jos** (**1559** G 255) → *Codrii* **Grozăveştilor** (**1686** COTR 30/3) → *Podul* **Grozăveşti** (**1791** EP) → *Mahalaua* **Grozăveştilor** (**1844–1846** B I, **1852** B II) → *Moara* **Grozăveştilor** (**1871** P I) → *Cale de circulație* (**1898** MDG, **1911** PL, **1915** PL, **1934** GHID, **1946** GHID şi azi) cartier (azi).

Situația de mai sus este tipică pentru modul în care statutul semantic al antroponimului intră în traiectul marcat de noi prin sintagma *trecut suspendat* şi de aici o geneză mascată de multiple ipostaze derivaționale.

2.2.2.3.2. Pe de altă parte, însă, numele de grup **lipscani, gabroveni, udricani**, de exemplu, care au evoluat spre formule viconimice, înscrise într-un traiect corect de decriptare, vor evidenția oiconime primare de geneză:

Strada (*Ulița*) **Gabroveni** (**1798** CAT, **1911** PL, **1934** GHID, **1969** GHID) → (*n. grup* **gabroveni** – **1834** PRIM B 62–245) → (loc cu prăvăliile **gabrovenilor**) → **Gabrovo** (oraş de proveniență).

2.2.2.4. Formulele marcatoare viconimice de la **2.2.2.** sunt larg reprezentate în spațiile urbanonimice europene:

Rio **Santa Caterina** ← **Chiesa Santa Caterina**, *Rio* **Santa Sofia** ← **Chiesa Santa Sofia**, *Rio* **Ss. Apostoli** ← **Chiesa Ss. Apostoli**, *Rio* **di San Lorenzo** ← **Chiesa di San Lorenzo**, *Rio* **di San Barnaba** ← **Chiesa di San Barnaba** (→ *Campo* **di San Barnaba**), → *Calle Lunga* **San Barnaba**, *Rio* **Santa Maria Formosa** ← **Chiesa Santa Maria Formosa** (→ *Campo* **Santa Maria Formosa**), *Rio* **San Zaccaria** ← **Chiesa San Zaccaria** (→ *Campo* **San Zaccaria**) (Venezia, PL 1965):

Via **San Isaia** ← **Chiesa San Isaia**, *Via* **degli Angeli** ← **Chiesa Santa Maria degli Angeli**, *Via* **San Domenico** ← **Chiesa di San Domenico**, *Via* **San Donato** ← **Chiesa di San Donato**, *Via* **San Nicoló** (Bologna, PL 1983);

Via **di San Giovanini in Laterano** ← *Piazza* **di San Giovanini in Laterano** ← **Chiesa di San Giovanini in Laterano** (Roma, Italia Traveler 2010, 45–6);

Via **San Vittore** ← **Chiesa San Vittore**, *Via* **Santa Sofia** ← **Chiesa Santa Sofia** (Milano, Italia Traveler 2010, 111);

Stradone **San Fermo** ← **Chiesa San Fermo Maggiore** (Verona, Italia Traveler 2010, 171);

Via **di San Nicolo** ← *Porta* **San Niccolò** ← **Chiesa di San Niccolo**, *Via* **Santa Caterina D'Alessandria** ← **Chiesa Santa Caterina D'Alessandria** (Florența, Italia Traveler, 2010, 205, 231);

Via **Santa Lucia** ← **Chiesa Santa Lucia**, *Via* **San Carlo** (← *Teatro* **San Carlo**) ← **Chiesa San Carlo**, *Via* **Santa Maria Donnaregina** ← **Chiesa Santa Maria Donnaregina** (Napoli, Italia Traveler, 2010, 292);

BDD-A545 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:16 UTC)

Gran Via **de San Francisco ← Iglesia San Francisco el Grande →** *Plazza* **San Francisco**; *Calle* **Santa Ana ← Iglesia Santa Ana**; *Calle* **de San Vicente Ferrer ← Iglesia de San Vicente Ferrer**; *Calle* **San Nicolàs ← Iglesia San Nicolás**, *Carrera* **de San Francisco ← Iglesia San Francisco el Grande** (Madrid, Spania Traveler, 2010, 54–55);

Calle **de San Pablo ← Iglesia de San Pablo**, *Calle* **Santa Clara ← Iglesia Santa Clara** (Salamanca, Spania Traveler, 2010, 83);

Calle **de San Roman** (← *Plaza* **de San Roman**) **← Iglesia de San Roman**, *Calle* **de Santa Clara ← Iglesia de Santa Clara**, *Calle* **de SantoTomá ← Iglesia de Santo Tomé** (Toledo, Spania Traveler, 2010, 91);

Calle **San Luis ← Iglesia de San Luis** (Seville, Spania Traveler, 2010, 153);

Rue **Sainte ← Basilique St. Victor** (Marsilia, Franța Traveler, 2010, 301);

Rue **Sainte Catherine ← Cathédrale Sainte Catherine**, *Rue* **St. Michel** (← *Tour* **St. Michel**) **← Basilique St. Michel** (Bordeaux, Franța Traveler, 2010, 241);

Rue **St. Paul** (← *Gare* **St. Paul**) **← Basilique St. Paul**; *Quai* **Saint-Vincent ← Basilique Saint Vincent** (Lyon, Franța Traveler, 2010, 212);

Quai **St. Nicolas ← Basilique Saint Nicolas**; *Quai* **Saint Jean ← St. Jean Baptiste**; *Rue* **St. Étienne ← Basilique St. Étienne** (→ **Place St. Étienne**) (Strasbourg, Franța Traveler, 2010, 125);

Rue **Saint Honoré ← Basilique Saint Honoré**, *Rue* **Nôtre Dame des Victoires ← Basilique Nôtre Dame des Victoires** (→ **Place des Victoires**), *Rue* **Saint Jacques ← Basilique Saint Jacques**, *Boulevard* **Saint Michel ← Basilique Saint Michel** (→ *Place* **Saint Michel** → *Pont* **Saint Michel** → *Quai* **Saint Michel**) (Paris, Franța Traveler, 2010, 53, 75).

3. Formulele marcatoare borgatonimice în care este implicat şi un antroponim în diferite faze de toponimizare sunt structurate binar: termen generic individualizator + determinant sintactic care, semantic, poate fi decriptat dihotomic ca posibilă marcă antroponimică sau a unui alt reper topografic. În ambele situații este obligatorie refacerea întregului lanț derivațional.

3.1. Identificarea *toponimului aparent* în formulele marcatoare borgatonimice, şi în acest caz, o etapă a raționamentului de geneză toponimică. Esențial este că formula borgatonimică binară cu determinant antroponimic cu statut de *toponim aparent* este cvasiprezentă în mesajele orale şi facultativă în regres în ghidurile orientative urbane contemporane.

Pentru evoluția statutului antroponimului în formula borgatonimică bucureşteană, vom detalia compuşii sintactici în care sunt implicați termenii generici *mahala* şi *suburbie*. În toate situațiile, aceşti termini sunt parțial sinonimi, utilizarea preferențială a acestora, raportată la etapele de evoluție urbană, este marcată de o „modă" perisabilă în timp.

3.1.1. Termenul generic *mahala* „stradă sau cartier mărginaş al unui oraş sau al unui târg, sinonim cu periferie" < *tc.* **mahalle** este atestat într-un mare număr de urbanonime bucureştene, începând cu **1657** (**Mahalaua Domnească**, **1657** MȚR

BDD-A545 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:16 UTC)

275/3) şi continuând pe tot parcursul secolelor XVII–XX. Gradele de toponimizare ale antroponimului din componența formulei marcatoare borgatonimice sunt condiționate de amploarea extensiei urbanonimice şi potrivit cu poziția denotatelor identificate pe traiectul derivațional raportate la denotatul inițial.

În acest sens, distingem următoarele faze de toponimizare:

3.1.1.1. Antroponimul laic, determinant pentru formula lăcaşului de cult, preluat ca *toponim aparent* direct în formula borgatonimică, se încadrează în prima treaptă motivațională cu păstrarea parțială a statutului său:

Biserica **Mănciuleştilor** (**1763** G 360) → *Mahalaua* (cu *Biserica*) **Mănciuleştilor** (**1802** G 360); *Biserica* **Bărbătescu Nou** → *Mahalaua* (cu *Biserica Nouă*) **Bărbătescu** (**1852** MȚR Mss. 1419); *Biserica* **Bărbătescu Vechi** (**1764** G 100, **1861** MȚR Mss. 151) → *Mahalaua* (cu *Biserica Veche*) **Bărbătescu** (**1797** MȚR Mss. 158, **1816** MȚR 259/5, **1844–1846** B I, **1845** MȚR Mss. 153); *Biserica* **Hagiului** (**1800** MȚR 216/13) → *Mahalaua* (cu *Biserica*) **Hagiului** (**1844–1846** B I); *Biserica* **Herăscului** → *Mahalaua* (cu *Biserica*) **Herăscului** (**1739** MȚR Mss. 139).

3.1.1.2. Antroponimul laic, determinant pentru formula lăcaşului de cult, preluat indirect ca *toponim aparent* în formula borgatonimică, se încadrează în a doua treaptă motivațională, cu pierderea statutului său:

Biserica **Amzei** (**1808** G 101) → *Ulița* **Biserica Amzei** (**1842** RB) → *Mahalaua* (cu *Biserica* de pe *Ulița*) **Amza** (**1844–1846** B I) → *Strada* **Amzei** (**1934** GHID, **1969** GHID şi azi);

Biserica **Antim** → *Ulița* **Biserica Antim** (**1798** CAT) → *Mahalaua* (cu *Biserica* de pe *Ulița*) **Antim** (**1746** MȚR Mss. 131, **1766** MȚR 257/30, **1793** MȚR Mss. 143, **1844–1846** B I);

Biserica **Mavrogheni** → *Cişmeaua* **Mavrogheni** (**1831** PRIM B 12/1831) (← *Cişmeaua* de lângă **Biserica Mavrogheni**) → *Mahalaua* (cu *Biserica*) **Mavrogheni** (**1844–1846** B I, **1857** G 357).

3.1.1.3. Antroponimul laic, determinant pentru formula marcatoare a lăcaşului de cult şi care a glisat din aproape în aproape de-a lungul unui întreg şir derivațional, marchează, golit de conținut, formula borgatonimică:

Colțea (mănăstire – **1720–1732** MȚR 312/9) → *Ulița* (*Strada*) **Colței** (**1740** MȚR 201/6) (← *Ulița* cu *Mănăstirea* **Colței**) → *Hanul* **Colței** (**1762** RV 11/9) → *Turnul* **Colței** (**1772** RV 21/3) → *Biserica* **Colței** (**1824** RV Mss. 266) → *Spitalul* **Colței** (**1828** Ionescu-Gion şi azi) → *Mahalaua* **Colței** (**1740** MȚR 201/6) (ca entitate atotcuprinzătoare, cu determinantul **Colțea**, ca *toponim aparent*, prezent în toate ipostazele din extensia derivațională).

3.1.1.4. Antroponimele devoționale, cu semnificație martirologică şi cu un traiect laic în afara spațiului şi culturii bisericeşti incluse în formula borgatonimică sunt marcate, şi în acest caz, de multiplele transformări semantice, produse în extensia urbanonimică pe orizontală. Lăcaşul de cult, ca reper dominant central situat în perimetrul unității administrativ-urbane, îşi perpetuează denominativ formula, de cele mai multe ori, pe baza unui regim strict prioritar. Unitatea teritorială *mahala*,

BDD-A545 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:16 UTC)

ca entitate atotcuprinzătoare, va include toate ipostazele derivaționale cu geneză în formula lăcaşului de cult având în structură un antroponim devoțional iar, în final, îşi va automarca formula cu valențe denominative multiple, uneori concurențiale.

Biserica **Sf. Dimitrie** (**Biserica de Jurământ**) (**1665** MȚR 567/1) → *Ulița* **Sf. Dimitrie** (**1687** MȚR 256/3) → *Mahalaua* **Sf. Dimitrie** (**1745** MȚR 125/10, **1798** CAT) cu perechea corelativă şi concurențială

Biserica **Bălăceanului** (**1707** MȚR 206/9) → *Ulița* **Bălăceanului** (**1709** MȚR 208/13) ← **Casele Bălăceanului** (**1707** MȚR 206/9) → *Mahalaua* **Bălăceanului** (**1694** RV 34/35, **1718** MȚR 256/6, **1793** MȚR Mss. 143).

3.1.1.4.1. O situație aparte în acest caz o reprezintă formula borgatonimică *Mahalaua* **Sf. Ionică-Moldoveni**, cu geneză într-un marcaj denominativ laic alterat al unui lăcaş de cult:

Biserica **Moldoveni** (**1768** G 267) → *Biserica* **Sf. Ionică-Moldoveni** (**1852** B II, **1871** P I) → *Strada* **Sf. Ionică** (**1911** PL, **1934** GHID) → *Piața* **Sf. Ionică** (**1934** GHID) → *Mahalaua* **Sf. Ionică** (**1852** MȚR Mss. 141).

3.1.1.5. Antroponim determinant al unui reper topografic local, antrenat, cu statut de *toponim aparent*, într-o lungă extensie derivațională, unde ipostaza „mahala", aflată la finalul ei şi cu acelaşi determinant antroponimic va asigura o poziție concurențială denotatului inițial. Pentru o decriptare corectă în cadrul raționamentului de geneză toponimică, este necesară refacerea întregului lanț derivațional:

Dealul Spirii (**1791** EP, **1871** P I) → **Biserica Spirea din Deal** (**1844–1846** B I) (← **Biserica** din **Dealul Spirii**) → *Ulița* **Spirii** (**1798** CAT) (← *Ulița* din **Dealul Spirii**) → *Strada* **Dealul Spirii** (**1911** PL, **1915** PL, **1934** GHID, **1969** GHID şi azi) — *Banca* **Spirii** (**1934** GHID) (← *Banca* din **Dealul Spirii**) → *Mahalaua* **Dealul Spirii** (**1830** PRIM B 1/1830, **1652** B II) → *Mahalaua* **Spirii** (**1834** PRIM B 245/1834, 10, 11) (← *Mahalaua* din **Dealul Spirii**).

Aspectul aparent ciclic al extensiei derivaționale pe orizontală marchează, în realitate, incompatibilitatea de statut semantic a antroponimului din structura ipostazelor în discuție.

3.1.2. Termenul generic *suburbie*, cu varianta *suburbiu*, cu sensurile „cartier situat la marginea unui oraş" (MDA–1), „diviziune a unui oraş, delimitată după criterii administrative" (MDA–3) este situat în dicționarul de mai sus la **1808** şi provine din *lat.* **suburbium**. Acelaşi dicționar înregistrează sinonimul *mahala* pt. *suburbie* (MDA–1).

Structurile sintactice în care este implicat termenul suburbie din urbanonimia bucureşteană oferă exemple în care *suburbia* este superioară *mahalalei*:

Mahalaua **Sf. Nicolae** din **Suburbia Vlădichii** (**1863** MȚR Mss. 150).

Marcarea denominativă a acestei unități administrativ-urbane printr-o formulă în structura căreia apare un antroponim prezintă diferite aspecte. De fiecare dată, relația termenului generic identitar cu partea secundă din structura sintactică este aparent apozițională, deşi determinantul antroponimic este un *toponim aparent* marcator pentru o entitate distinctă dar mascată în subsidiar.

BDD-A545 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:16 UTC)

3.1.2.1. *Suburbia* **Bărbătescu Nou** (**1862** MȚR Mss. 150) ← *Mahalaua* **Bărbătescu Nou** (**1852** MȚR Mss. 141) ← **Biserica Bărbătescu Nou** (**1852** B II) (← **Biserica Nouă Bărbătescu**);

Suburbia **Sf. Ilie** (**1863** MȚR Mss. 150) ← *Mahalaua* **Sf. Ilie** (**1779** MȚR Mss. 159, **1798** CAT) ← **Biserica Sf. Ilie Gorgani** (**1852** B II).

3.1.2.2. *Suburbia* **Vlădica** (**1862** MȚR Mss. 150) ← *Mahalaua* **Vlădica Veche** (**1793** MȚR 222/37) ← **Mahalaua Vlădichii** (**1757** MȚR 206/22, **1798** CAT, **1844–1846** B I) ← **Mahalaua Vlădichii sub Mitropolie** (**1761** MȚR 222/14) ← **Morile Vlădichii** (**1852** B II);

Suburbiul **Pitar Moşu** (**1860**, Cronica Bis. Sf. Ecat. 58) ← *Mahalaua* **Pitar Moşu** (**1798** CAT, **1852** B II) ← **Biserica Pitar Moşu** (**1844–1846** B I);

Suburbia **Dobroteasa** (**1882** G 375) ← *Mahalaua* **Dobrotesei** (**1793** MȚR Mss. 143, **1830** RV Mss. 266, **1844–1846** B I) ← *Uliţa* **Dobroteasa** (**1834** PRIM B 245/1834, 14) ← *Bariera* **Dobrotesei** (**1834** PRIM B 245/1834, 14).

4. Antroponimul din formula dittonimică, în cele mai multe cazuri, îşi pierde capacitatea de individualizare a persoanei şi se înscrie pe traiectul desemnării reperului local urban. Gradele de toponimizare ale antroponimului au condiționat o serie de microcategorii dittonimice secvențiale.

4.1. La Piţigoi (RC **1937, 1938**), **La Berbecu** (RC **1931**), **La Lazăr** (RC **1931**), **La Frații Santalena** (CPR **1937** 530/29, **La Mott & Fiii** (**1948**).

4.2. La Boştenaru, *băuturi spirtoase* (RC **1931**), **La Copriţa**, *bodegă* (RC **1931**), **La Mititica**, *comerț căciuli* (Marcovici Rifca et. Comp) (RC **1931**), **La Frații Blum**, *pielărie* (Mendel şi Lazăr Blum) (RC **1931**), **La Leonida**, *comerț auto* (RC **1931**), **La Bistriţeanu**, *restaurant* (RC **1931**), **La Vlaicu**, *coloniale* (RC **1931**), **La Matei Herscovici**, *hăinărie* (BCRIS 7/**1930–1931**), **La Mişu**, *furnituri, croitorie* (BCRIS 7/**1930–1932**), **La Marcel Marcusohn**, *galanterie, manufactură* (BCRIS 7/**1930–1931**), **La Pincu Iosif**, *manufactură* (BCRIS 7/**1930–1931**), **La Radu** (**Rubin Sapira**), *hăinărie* (BCRIS //**1930–1931**), **La Rudy** (**Iosef Schwartz**), *confecții* (BCRIS 7/**1930–1931**).

4.3. Petroliera Coconea (**1948**), **Izolări termice Pr. Wurm** (**1948**), **Garajele Mihăilescu** (**1948**), **Țesătoria Jaquard** (**1948**), **Mobila Laurențiu Lengel** (**1948**), **Moara Assan** (**1948**), **Panificație Gagel** (**1948**), **Tăbăcăria Carnela** (**1948**), **Zaharoase Danielian** (**1948**), **Textile Filderman** (**1948**), **Țesătoria Safianu** (**1948**), **Produse chimice Mociornița** (RC **1937**), **Galanteria Adina** (RC **1937**), **Terasa Furnizoru** (RC **1938**), **Firma Aram Mizrachi** (BCRIS 1/**1931**), **Firma Avram Calmanovici** (BCRIS 7/**1930–1931**), **Manufactura Rosenberg** (BCRIS 7/**1930–1931**), **Croitoria A. B. Schapira** (BCRIS 7/**1930–1931**), **Casa Axerio** (CPR 108/**1932**), **Casa Vulcan** (CPR 108/**1932**), **Firma Armando Ricordini** (CPR 115/ 1934–1935**)**, **Firma Guido Minerbi & Comp** (CPR 137/**1939**), **Firma Mario Stoppa** (CPR 156/**1943**), **Construcții Emilio Paolo Taverna** (CPR 156/**1943**).

BDD-A545 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:16 UTC)

4.3.1. Ana Hotels SA (PA **2008–2009**), **Andy Hotels** (PA **2008–2009**), **Angelo Airporthotel** (PA **2008–2009**), **Casa Bucur, Casa Victor** (PA **2008–2009**), **Hotel Dalin, Hotel Criss, Hotel Irisa** (PA **2008–2009**), **Pensiunea Danacris SRL** (PA **2008–2009**).

4.4. Plitman Leia şi Riyo (*parfumerie*) (RC **1937**), **Henach Leventer & Fiii** (BCRIS 151/**1931**), **Meridian Agop & Comp** (*cafea*) (RC **1937**), **Nathan Hirsch & Fiii** (BCRIS 7/**1930–1931**), **Hagik Demergian & Deirmendjian** (BCRIS 7/**1930–1931**), **Konzelman & Moesner** (BCRIS 1/**1931**), **Mustad şi Fiii** (**1948**), **Drăguşanu – A. Nathanson** (**1948**), **Goldemberg et Nichita** (**1948**).

4.5. Gedeon Richter (*chimicale*) (RC **1937**), **Mociornița** (*chimicale*) (RC **1937**), **Galvani** (*electrotehnice*) (RC **1937**), **Decebal** (*drogherie*) (RC **1938**), **Frații Cionga** (*drogherie*) (RC **1938**), **Caropol** (*brutărie*) (BCRIS 7/**1930–1931**), **Locateli** (*manufactură*) (BCRIS 7/**1930–1931**), **Schimpel Mathias** (*manufactură*) (BCRIS 7/**1930–1931**), **Finkelstein** (*pielărie*) (BCRIS 7/**1930–1931**), **Lazăr Pitigon** (*coloniale*) (BCRIS 7/**1930–1931**), **Fr. Sapirstein** (*textile*) (**1948**), **Artin Artinian** (*încălțăminte*) (**1948**).

4.5.1. Angelique (*restaurant*) (PA **2008–2009**), **Aubert** (*restaurant*) (PA **2008–2009**), **Alfresco** (*restaurant*) (PA **2008–2009**), **Ancuța** (*restaurant*) (PA **2008–2009**), **J. W. Mariot** (*hotel*) (PA **2008–2009**).

4.6. *Băcănia* **La Blumer & H. Heilpern** (BCRIS 7/**1930–1931**), *Mobilă* **La Nathan Hirsch** (BCRIS 7/**1930–1931**), *Haine* **La Matei Herscovici** (BCRIS 7/**1930–1931**), *Hăinărie* **La Rubin Sapira** (BCRIS 7/**1930–1931**), *Confecții* **La Rudy** (BCRIS 7/**1930–1931**), *Mezeluri* **La Frații Pescaru** (**1948**), *Spirtoase* **La Torina** (**1948**), *Bere* **La Luther** (**1948**), *Țesătoria* **La Renida** (**1948**).

4.6.1. *Restaurantul* **La Gogoşaru** (PA **2006–2007**), *Restaurantul* **La Francesca** (PA **2006–2007**), *Popasul* **La Prepeleac** SRL (PA **2008–2009**)[8].

[8] Siglele reprezintă următoarele fonduri documentare şi volume:

BCRIS = AN. Filiala Bucureşti, *Fond Banca Crisoveloni*; **COTR** = DGAN, *Fond Mănăstirea Cotroceni*; **CPR** = DGAN, *Fond Castele şi Palate Regale*; **D** = BAR, C. Dellatre, *Planul oraşului Bucureşti*, 1892–1893; **DC** = DGAN, *Fond Domeniile Coroanei României*; **EAB** = DGAN, *Fond Eforia Aşezămintelor Brâncoveneşti*; **EP** = BAR, F.B. Purcel, *Plan von der Haupt – und Residentstadt Bukurescht in der grossen Wallachey*, 1791, Ferdinand Ernst, *Plan der Wallachischen Haupt – und Residentstadt Bukurest*, 1791; **G** = Constantin C. Giurescu, *Istoria Bucureştilor din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre*, Bucureşti, 1966; **Ionescu-Gion** = Gh. Ionescu-Gion, *Istoria Bucureştilor*, 1899; **MDA** = Academia Română, *Micul Dicționar Academic*, vol. I–IV, 2002–2003; **MDG** = George Ioan Lahovary, General C. I. Brătianu, Grigore Tocilescu, Marele Dicționar Geografic al României, vol. I–V, Bucureşti, 1898–1902; **MȚR** = DGAN, *Fond Mitropolia Țării Româneşti*; **MȚR Mss.** = DGAN, *Fond Mitropolia Țării Româneşti. Manuscrise*; **PA** = *Pagini Aurii*; **PRIM B** = AN Filiala Bucureşti, *Fond Primăria Bucureşti*; **RC** = AN Filiala Bucureşti, *Fond Registrul Comerțului*, **RV** = DGAN, *Fond mănăstirea Radu Vodă*; **RV Mss.** = DGAN, *Fond mănăstirea Radu Vodă. Manuscrise*; **S** = BAR, D. P. Sesquières, *Planul oraşului Bucureşti*, Bucureşti, 1885–1890; **SSN** = DGAN, *Fond Biserica Sf. Spiridon Nou*; **1798 CAT** = DGAN, *Fond Catagrafii: Catagrafia Politiei Bucureştilor*, 1798; **1832 CAT** = DGAN, *Fond Catagrafii; Catastihul Patentarilor de neguțători şi meseriaşi împărțiți pă corporații din 1832*; **1842 RB** = BAR, C. Râmniceanu, Vladimir de Blaremberg, *Planul Bucureşti*, 1842; **1844–1846 B I** = BAR, Maior Baron Rudolf Arthur von Borroczyn, *Planul Bucureştilor* (1844–1846); **1852 B II** = BAR, Maior Baron Rudolf Arthur von Borroczyn, *Planul*

BDD-A545 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:16 UTC)

5. Ca parte componentă din structura formulelor denominative urbane (viconimice, borgatonimice, dittonimice), antroponimul, de-a lungul extensiilor derivaţionale pe orizontală, îşi schimbă gradual statutul semantic potrivit cu finalitatea sa desemnatoare.

Amploarea extensiilor derivaţionale, în care ipostazele sunt marcate de antroponime, impune decelarea pentru fiecare verigă în parte a statutului semantic identitar pentru numele de persoană, mai ales atunci când el trece în subsidiar, mascat fiind de un *toponim aparent*.

Pe baza microcategoriilor urbanonimice detaliate mai sus, vom încerca să stabilim gradele de toponimizare ale antroponimului, având în vedere şi motivaţiile toponimice din cadrul lanţului derivaţional şi o posibilă structură componenţială.

5.1. În extensia derivaţională ← **Filaret** → (**2.2.1.**), *Calea* **Filaret** poate fi raportată teoretic la oricare dintre ipostazele derivaţionale din extensie. Însă raţionamentul se poate bloca la fiecare pas. Deblocarea acestuia se face acceptând drept motivată numai ipostaza din imediata vecinătate a *reperului-denotat* iniţial, **Fântâna Filaret**. În această formulă, antroponimul **Filaret** identifică persoana care a construit *fântâna*. Ipostazele *Dealul ~, Viile ~, Câmpia ~* preiau formal antroponimul, dar care, pentru fiecare denotat în parte, desemnează reperul topografic iniţial. Oricare dintre acestea pot fi motivate toponimic prin vecinătăţi, dar antroponimul **Filaret** din construcţia iniţială pierde în extensie *semul* identitar personal, desemnând reperul iniţial în construcţiile toponimice ulterioare.

Asistăm la procesul de redimensionare a vecinătăţilor, a teritoriilor de formare şi de fiinţare a *toponimului aparent*. De aici urmează o condiţionare a relaţiilor dintre statutul antroponimic şi motivaţia toponimică iniţială, antroponimul dispărând gradual ca marcă personală.

5.2. Particularizarea motivaţiei toponimice într-o extensie derivaţională înlesneşte stabilirea statutului semantic al antroponimului. În acest sens, apare şi noţiunea de compatibilitate semantică între termenii formulei marcatoare pentru fiecare ipostază derivaţională. Şi de această dată, prezenţa *toponimului aparent*, decriptat corespunzător, va identifica o alternanţă de compatibilităţi între membrii formulei marcatoare, viconimice sau borgatonimice, precum şi o ierarhizare.

Edificatoare, în acest sens, este formula mixtă (viconimică şi borgatonimică) în care este implicat un antroponim devoţional (2.2.2., 3.1.1.4.). În acest caz, marcajul iniţial **Biserica Sf. Elefterie**, de exemplu, transferat prin diminuare formală către entităţi din vecinătăţi imediate sau atotcuprinzătoare, va pierde

Bukureştiului...., Bucureşti, 1852; **1871 P I** = BAR, Maior D. Pappasoglu, *Bucureşti, Capitala României*, Bucureşti, 1871; **1911 PL** = BAR, *Planul oraşului Bucureşti după ultimele date oficiale*, Bucureşti, 1911; **1915 PL** = Bogdan Florian, *Planul Bucureşti*, Bucureşti 1915; **1925 PL** = BAR, *Planul oraşului Bucureşti*, Bucureşti, 1925; **1934 GHID** = *Bucureşti. Ghid oficial cu 20 Hărţi pentru orientare*, Bucureşti, 1934; **1946 GHID** = Ulise Sâmboteanu, *Noul ghid al oraşului Bucureşti*, Bucureşti, 1946; **1948 N** = DGAN, *Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Direcţia Generală a Controlului Economic, Dosar Naţionalizarea*, 1948, f. 63–94; **1969 GHID** = *Ghidul străzilor municipiului Bucureşti*, Bucureşti, 1969.

BDD-A545 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:16 UTC)

gradual pentru antroponimul devoțional *sem* după *sem*. În extensia derivațională **Biserica Sf. Spiridon Nou** (← **Biserica Nouă Sf. Spiridon**) → *Ulița* **Sf. Spiridon Nou** → *Mahalaua* **Sf. Spiridon Nou**, ipostaza *Ulița* ~ este motivată prin vecinătatea imediată, dar include o primă treaptă de incompatibilitate. Pe de o parte, traseul viconimic nu poate fi în posesia unui „sfânt", iar, pe de altă parte, determinantul adjectival este o reminiscență a reperului topografic. Situația este ambiguizată accentuat în cadrul ipostazei atotcuprinzătoare *Mahalaua* ~, în a cărei structură componențială *semele* apar şi mai alterate.

Ambiguitățile legate de incompatibilitățile de structură şi de conținut între membrii ipostazelor derivaționale conduc către pierderea evanescentă a marcajului personal pentru antroponim şi transformarea acestuia într-un reper topografic. În acest mod, formula borgatonimică *Mahalaua* **Sf. Spiridon Nou**, cu un *toponim aparent* în structură (**Sf. Spiridon**), va putea fi motivată prin includerea unui toponim local de vecinătate.

5.2.1. O situație specială o reprezintă perechea concurențială **Biserica Sf. Dimitrie ↔ Biserica Bălăceanului**, unde ambele ipostaze s-au înscris într-un circuit derivațional. În acest caz, preeminența formulei **Biserica Bălăceanului** se justifică prin conservarea mai accentuată a antroponimului, la care valența personală s-a menținut parțial.

5.3. Formulele dittonimice în structura cărora apar antroponime, dar care nu se înscriu în extensii derivaționale, oferă dovezi graduale cu privire la pierderea cvasitotală a statutului numelui de persoană. Stadiile de toponimizare prin care trece antroponimul din formula dittonimică polarizează aceste formule pe paliere secvențiale diferențiate.

5.3.1. Toponimizarea integrală se realizează prin prepoziționare şi cu adaos de sintagme explicative postpuse la reperul local: **La Pincu Iosif**, *manufactură* (**4.2.**).

Sintagma explicativă antepusă elimină prepoziția din construcție: *Construcții* **Emilio Paolo Taverna** (**4.3.**). Menținerea prepoziției în construcția dittonimică *Hăinăria* **La Rubin Sapira** (**4.6.**) indică o aparentă valoare apozițională, informațiile oferite de antroponimul toponimizat din substantivul semantic devin suficiente pentru localizarea reperului.

5.3.2. Toponimizarea parțială a antroponimului este resimțită în formula dittonimică în care sintagma explicativă adăugată postpus individualizează suplimentar reperul: **Locateli** (*manufactură*), **Finkelstein** (*pielărie*).

Trebuie subliniat faptul că o astfel de formulă apare numai în înregistrările oficiale din cadrul *Registrului Comerțului*. În emblema aplicată pe clădire, sintagma explicativă este facultativă.

5.3.3. Demantelarea statutului semantic al antroponimului din formulele dittonimice este mai evidentă atunci când acesta devine un determinant, aproape similar cu cel adjectival, al firmei:

BDD-A545 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:16 UTC)

Ana Hotels SA, Andy Hotels, Angelo Airporthotel (**4.3.1.**). Prin proba comutării, **Angelo** (din **Angelo Airporthotel**) poate deveni **Florio** sau **Tranzit** (**Travel**) **Airporthotel**.

6. Ca parte componentă a formulei denominative urbane, antroponimul încetează de a mai fi un marker personal şi va indica un reper local, identificat printr-un ansamblu de conotaţii, multe în subsidiar, suficiente pentru a localiza reperul în geografia urbană.

BREVITER

1. Formula denominativă urbană în care este prezent un antroponim se înscrie, în majoritatea cazurilor, pe traiectul unei extensii derivaţionale pe orizontală.
2. Ipostazele dintr-o astfel de extensie sunt marcate de motivaţii toponimice şi de o serie întreagă de compatibilităţi semantice, diminuate gradual până la opacizare.
3. Transformarea antroponimului din ipostazele derivaţionale într-un *toponim aparent* reprezintă faza în care statutul de marcă personală a acestuia este înlocuit.
4. În urbanonimie, clasele importante de denotate, viconimice, borgatonimice şi dittonimice, sunt influenţate de procesul de toponimizare a antroponimului, ajungându-se până la stadiul de condiţionare reciprocă.

THE DYNAMICS OF ANTHROPONYMS IN URBANONIMY

(Abstract)

This study presents the dynamics of anthroponyms regarding both the schematic extensions and the different classes of urban denoted referents.

The conclusion of this analysis refers to the fact that the anthroponym ceases to be a personal marker and it will ultimately indicate a local topographical mark.

Cuvinte-cheie: extensii semantice, repere urbane, marcă topografică.
Keywords: schematic extensions, urban referents, topographical mark.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”
Calea 13 Septembrie nr. 13, Bucureşti

BDD-A545 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:16 UTC)